

Aust Avder Blod

TIRSDAG ■ 2. AUGUST 2022 ■ NR. 85 ■ 169 . ÅRGANG ■ LØSSALG KR. 35 ■ DIN LOKALAVIS FOR RISØR OG GJERSTAD

**MANGE TOK
TUREN TIL
MELAASLIA**

SIDE 10

**NOEN BLE
IGJEN PÅ
CAMPINGEN**

SISTE SIDE

**MANGE RARE
DYR PÅ ØVRE
LINDLAND**

SIDE 8

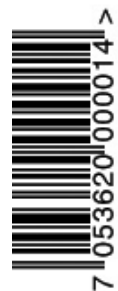
SKIGLEDE FOR ALLE: På Vestølheia skianlegg kan alle og enhver gå på rulleski. Thomas Nordheim Dalane (7) koser seg i løypene.

FOTO: ERLING GRYTING HAFREDAL

Full rulle i løypa på Vestølheia

RULLESKI: Det har kommet et helt nytt ski- og skiskytteranlegg i Gjerstad, Vestølheia skianlegg. I sommer ble løypen asfaltert og nå er den full av ivrige skiløpere og skiskyttere i alle aldre.

SIDE 9

Aust Agder Blad

Etablert som Nedenæs og Robygdelagets
Amtstidende med L. Risum som grunnlegger i 1853.

Ansvarlig redaktør / daglig leder:
Torfinn Skåttet

FRA REDAKTØREN

Ta en tur til Melaaslia

På 1800-tallet var det tusenvis av husmannsplasser i Norge. I dag finnes det nesten ikke spor etter dem. Omkring 1850 var det nesten like mange husmenn som bønder. Etter det åpnet det seg flere muligheter for menneskene i denne samfunnsklassen, byene trengte arbeidere og Amerika lokket med muligheter som folk bare drømte om.

Fra 1928 fikk husmennene rett til å løse inn sine plasser, og denne adgangen ble benyttet i stor utstrekning. Som kulturminner er husmannsplassene lite prioritert. I dag finnes det kun få fredede husmannsplasser, og de fleste er lokalisert på Østlandet. Derfor er det fantastisk at vi har husmannsplassen fra 1799, Melaaslia i Gjerstad, som ble satt i stand av ildsjeler, med støtte av Kulturminnefondet og Aust-Agder fylkeskommune.

Uansett hvor mye rikdom dette landet har i dag, så er det på en måte husmannsvesenet de fleste av oss stammer fra. Det eksisterer mange myter om hvordan husmenn hadde det, men rike var de virkelig ikke. Men det er en grunn til at det finnes så få bevarte husmannsplasser i Norge. De er en del av vår felles kulturarv vi ønsket å hoppe bukk over. Hvem ønsker å samle på fattigdom og armod?

Noen historielag har tatt tak i denne viktige og store delen av vår historie, og laget praktfulle historiske verk over alle husmannsplassene i kommunen, hvem som bodde der, og hvordan det gikk med dem. Det er mange samfunnstopper i landet vårt som kan spore røttene tilbake til en husmannsplass et eller annet sted.

Husmannsklassen endte sammen med de jordløse i arbeiderklassen, og i arbeiderklassen så man seg ikke bakover, en så framover, framover mot noe bedre.

Dette fokuset som arbeiderklassen og sosialdemokratiet hadde på 50- og 60-tallet utgjorde også en voldsom drivkraft for samfunnet, en drivkraft for å skape noe nytt og bedre for de fleste.

Alle burde ta en tur til Melaaslia i Gjerstad og kjenne på hvilken reise dette samfunnet har vært med på.

Torfinn Skåttet

Ansvarlig redaktør / daglig leder

NYHETER

austagderblad.no

TIPS OSS!

E-post: redaksjon@austagderblad.no
Sentralbord 37 14 91 00

Ikke som alle andre:

Se Tellefs båt

Kystverkets grønne flaggskip OV «Ryvingen» kommer til Risør, igjen.

IVER SØRDAHL
iver@austagderblad.no
404 02 929

Tellef Bie Gundersen kommer i likhet med mange andre til Trebåten for å vise fram båten sin. Til forskjell fra de andre, er ikke båten han fører av tre. Den er likevel så spesiell at den har fått en egen invitasjon.

- Jeg er veldig glad for at vi ble invitert til Trebåtfestivalen. Her skal vi vise fram det vi har, sier skipperen på et av Norges mest moderne oljevernartøy OV «Ryvingen».

Kjent i Risør

Det snaut fire år gamle fartøyet har vært i Risør tidligere. Sist i juni i år i forbindelse med monteringen av den nye lykta på Holmen, som skal erstatte de gamle overrettmerkene i Urheia.

Denne gangen er oppdraget et annet. Nå kommer «Ryvingen» for å promotere seg selv og for å vise hvilken nytte hun kan ha utover det å sette ut nye -, skifte - og drive service og vedlikehold av sjømerker, lykter og fyr.

- Vi vil blant annet demonstrere topp moderne oljevernartøy, forteller Gundersen.

Med seg til Trebåtfestivalen vil fartøyet også ha enkelte nye sjømerke-installasjoner med

lanterner og indirekte lys, og det vil bli gitt grundige forklaringer på hvordan de fungerer.

Viktig ressurs

Under Trebåten vil «Ryvingen» ligge på Dampskipsbrygga nærmest byen med styrbord side mot kaia.

- Vi vil synes best fra byen slik. Alle som vil kan komme om bord å ta en nærmere titt på fartøyet. Vi vil ha åpen båt fra 11 til 16 hver dag under hele festivalen, sier Gundersen.

«Ryvingen» og arbeidsbåten «Torungen» kan også være en viktig ressurs i forbindelse med redningsaksjoner til sjøs.

- Vi er godt kjent langs kysten. Vi opererer daglig inne i fjæresteinene rundt i fjordene våre. Denne lokalkunnskapen vil vi gjerne benytte. Vi ønsker derfor at etater som politi og brann inkluderer oss i redningsaksjoner og i nødtilfeller til sjøs, sier skipperen.

Dette vil også mannskapet om bord på oljevernartøyet kunne fortelle mer om til de som besøker dem under Trebåtfestivalen.

Grønn båt

«Ryvingen» er et hybridrevet flerbruksfartøy, hovedsakelig oljevernartøy, bygget i 2018 ved Fitjar Mekaniske Verksted kontrahert av Kystverket. Båten har hjemmehavn i Ålesund.

Fartøyet er miljøvennlig. Det bruker cirka 49 prosent mindre drivstoff enn et tilsvarende fartøy med tradisjonell drivlinje.

- Ved normal drift bruker vi cirka 600 liter diesel i døgnet.

Aust-Agder Blad arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig omtale, anmodes om å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et klageorgan oppnevnt av Norsk Presseforbund, som behandler klager mot pressen i presseetiske spørsmål.

Adresse: Pressens Faglige Utvalg, Rådhusgata 17, 0158 Oslo. Tlf. 22 40 50 40

Aust Agder Blad

Postadresse: Postboks 40, 4951 Risør
Besøksadresse: Strandgata 23, 3. etg.

Telefon 37 14 91 00

redaksjon@austagderblad.no
annonser@austagderblad.no
eller austagderblad.no/kundesenter

Ekspedisjonen åpen
mandag-fredag kl. 08.00 - 16.00

REDAKSJONEN

Torfinn Skåttet
Ansvarlig redaktør / daglig leder
torfinn@austagderblad.no
482 51 951

Hans Petter Bjerva

Journalist / redaksjonssekretær
bjerva@austagderblad.no
46 66 01 66

Mari Nymoen

Digitalsjef
mari@austagderblad.no
99 01 26 09

Runa Hestmann

Journalist
runa@austagderblad.no
477 00 193

Iver Sør Dahl

Journalist (vikar)
iver@austagderblad.no
40 40 29 29

ANNONSEAVDELINGEN

Nicolai Jørgensen
Medierådgiver
nicolai.jorgensen@amedia.no
92 42 44 82

Privatannonser:

Tlf. 37 14 91 00
annonser@austagderblad.no

Abonnement: Tlf. 32 27 70 53

ikke fått avisen?

Ring kundesenteret: 32 27 70 53
Åpningstider: kl. 08.00 - 15.30,
lørdag stengt

Stedet en blir ydmyk a

Har restaurert en gammel husmannsplass i Melaaslia - nå arrangerer de kafé der for å vise frem plassen

ERLING GRYTING HAFREDAL

Torgrim Landsverk har alltid vært interessert i det gamle. Han er styreleder for Aust-Agder lokallag av Fortidsminneforeningen, og i 2014 kjøpte han og kona Nancy Ciancio den tidligere husmannsplassen i Melaaslia. Nå arrangerer han bygningsvern kafé fra 25.-31. juli, med stor hjelp fra foreldre og naboer.

Når Torgrim og Nancy tok over plassen var den helt overgrodd, men etter lang tid med hardt arbeid, samarbeid med mange fagfolk og dugnadshjelp, har de fått istandsatt bygningene til det opprinnelige.

- Jeg blir veldig ydmyk når jeg er her og har lært meg historien til plassen, forteller Torgrim.

Over 200 år gammel

Husmannsplassen Melaaslia består av to hus - et innhus og et uthus, og var husmannsplass frem til 1908 under gården Melås «Der Nord». Stedet stod tomt etter 1985, da den siste eieren måtte flytte. Ankomsten er sti fra Mostad eller Melås.

Stua på Melaaslia er et våningshus på 25 kvm, og ulike kilder gir ulike svar på når den faktisk ble oppført, men mest sannsynlig ble stua oppført i 1799 og uthuset oppført i 1908-1909.

Husmannsplasser generelt bestod av kortreiste og billige materialer og gjerne av et uthus og ei lita stue. Husmann kom som en konsekvens av befolkningsveksten fra 1600-tallet og vokste betydelig mer som følge av odelsretten på begynnelsen av 1800-tallet. De startet ofte som tjenere og endte som fattiglemmer. De bodde ofte i familier og leide husmannsplass av en gårdbruker. Leien ble betalt med pliktarbeid, noe som også kunne omfatte husmannskona.

VINDUSKARMEN: Kikkerten står klar i vinduskarmen på Melaaslia.

Husmannen kunne ikke regne med å holde plassen når alderdom og arbeidsufør kom. Der var lokale og regionale forskjeller og generelt var husmannenes forhold noe bedre på Vestlandet og Sørlandet. I Gjerstad har det trolig gjennom tiden vært rundt 200 husmannsplasser.

Husmanns situasjon endret seg på 1900-tallet da rikspolitikere fikk øynene opp for hvilke vilkår husmennene levde under og satte i gang økonomiske tiltak for å gi dem sjansen til å kjøpe plassen, og på 1920-tallet ble det lovfestet at husmennene skulle ha mulighet til å kjøpe eiendommene.

Brenner for håndverket

Torgrims kjernesak er å ta vare på tradisjonene og særpreget, og spesielt tradisjonene innenfor håndverk. Uten kunnskapen om disse blir det vanskelig.

- Det er viktig å ta vare på fagfolkene som kan tradisjonshåndverk og sørge for at nye generasjoner får muligheten til å lære seg fagene og at systemet sørger for at de senere vil ha nok oppdrag å leve av. Uten tradisjonshåndverkerne kan vi verken sette i stand eller holde ved like. Vi må bevare og videreføre tradisjon gjennom bruk, sier han.

Han er spesielt fascinert av

hvordan de drev på i gamle dager.

- De hadde tålmodighet, større materialkunnskap og hadde også bedre tilgang på kvalitetsmaterialer. De lagde også ting som kunne repareres og kunnskapen om dette. At det økonomiske systemet i dag på mange måter fortsatt motiverer til et bruk og kast samfunn må en endre på, først på nasjonalt og internasjonalt nivå. Et samfunn med større reparasjons- og gjenbrukskultur må det jobbes hardere mot, samtidig som samfunnet utvikles på andre vis.

Ordførerskryt

Til og med ordføreren i Gjerstad Steinar Pedersen tok turen til Melaaslia for å se på den gamle husmannsplassen. Han skryter av Torgrim og plassen.

- Jeg snakket med Torgrim og da måtte jeg opp hit. Jeg har vært her før, men det blir finere har for hvert år. Dette er et veldig fint kulturminne i Gjerstad. Det er ikke så mange husmannsplasser som har blitt tatt vare på i Norge, så det er flott å ha en i Gjerstad som alle kan komme og se på. Det er viktig å ta vare på og nå er denne berget for fremtiden, sier Pedersen.

Bygningsverntips

Fortidsminneforeningen har i over 175 år vært med på å redde kulturminner som i dag anses som en selvfølge, slik som stavkirkene og bryggen i Bergen. De kan altså mye om å bevare bygninger og håndverkstradisjoner. Er du interessert i dette? Her er seks gode tips fra Torgrim om bygningsvern og det å starte opp med å sette i stand gamle bygg:

- Gjenbruk er bra for miljøet og materialene i gamle bygg er ofte av mye bedre kvalitet enn i dagens. Ser du et falleferdig hus som står tomt, så vær ikke redd for å spørre huseieren både en eller to ganger, om du kan få kjøpe huset. Ofte tar det folk tid å gi slipp på noe som har vært i slekta lenge, selv om det står til forfall.

- Kulturminnevernmyndighetene i fylkene er din støtte-

spiller. Få tidlig inn folk med kompetanse innen bygningsvern og tradisjonshåndverk. Dette vil besvare mange kjente og ukjente spørsmål, og kan spare deg for uventede utgifter. Virker ikke håndverkeren moti-

vert eller interessert i bygningsmassen/plassen din, start umiddelbart å lete etter noen andre. En god handverker er det eventuelt verdt å måtte vente på. Ta også kontakt med andre som du vet har gjennom-

HJERTEBARN: - Husmannsplassen Melaaslia representerer en del av historien som mange ikke har verdsatt nok, mener Torgrim

IDYLL: Det har blitt jobbet hardt i generasjoner på Melaaslia.

BRATT: Det er bratt opp til Melaaslia

lv – Melaaslia i Gjerstad

IMPONERT: Ordfører Steinar Pedersen er imponert over hva som er gjort med husmannsplassen Melaaslia. Torgrim Landsverk satte stor pris på ordførerbesøket.

ført lignende prosjekt, de vil nok gledelig dele av sine erfaringer.

- Kast ikke ting som kan oppfattes som «søppel» i startfasen. Legg det til side, og gå igjennom det på nytt senere når

istandsettingen er ferdig. Du vil helt sikkert finne noe «søppel» som du vil elske og bli glad for at du tok vare på.

- Lokale sagbruk tilbyr ofte den beste kunnskapen og kvaliteten på materialene. Kjøp og

støtt derfor det lokale og kortreiste, og få med på kjøpet materialer som vil vare lengre.

- Ta mange bilder underveis, gled deg over hvert skritt. Ta pauser, drikk kaffe, spis lefser og slå av en god prat med na-

boer og andre nysgjerrige forbi-passerende. Folk vil garantert stikke innom for å sjekke status på alt det fantastiske fine ingen trodde skulle skje med den unike plassen din.

- Vær stolt over det du gjør.

Det du gjør for plassen din er ikke bare til glede for deg selv, men også for hele nærmiljøet og besøkende, selv om de kanskje bare kjører eller går forbi – du bidrar rett og slett til å forskjønne ditt nabolag.

KOSTE SEG I SOLA: Halvard Frøyna, Gerd Turid Frøyna, Marit Bråten, Marvin Dalane og Knut Homdrom tok turen til Melaaslia torsdag.

TIDSRiktig: Barbersaker